

LIBERTATEA

Abonamentul:

Prețul foii „Libertatea” cu adăusele sale „Foia Interesantă”, „Foia de glume „Bobirnaci” și broșurile „Spicuri Economice”, pe un an 10 cor. pe 1/2 an 5 cor. — **Pentru economi: numai 6 cor. la an!** „Lib.” cu „Foia Int.” pt. economi 6 cor. pe an. Pentru America 3 dolari; — România 40 Lei.

Foie națională politică.

o o o

Apare în fiecare JOI.

Inserțiuni:

1 pag. 80 cor., 1/2 pag. 40 cor., 1/4 pag. 20 cor. etc. — La inserate ce se dau de mai multe-ori, să fac reduceri de ~~taxă~~

Inserțiunile ca și abonamentele, să plătesc înainte.

== Manuscriptele nu să dau înapoi. ==

Programul de constituție a lui Ludovic Kossuth.

Ce înțibia Kossuth și ce Klapka Românilor la 1851 și 1859?

— Și cu ce ne mulțumim noi azi în 1914? —

După înfringerea totală a Ungurilor în 1849, capii revoluției ungurești, cari au rămas în viață, au apucat drumul pribegiei, unii în Franța, alții în Turcia, iar Ludovic Kossuth, căpetenia de frunte a revoluției și-a căutat scut în Italia. N-a încetat însă nici odată ca se povățuiască pe cei rămași acasă, cum să caute să pună la cale iarăși o întărire a Ungariei și o desrobire a ei din mâinile dinastiei și a Austrieilor.

Sunt interesante și ciudate planurile acestea alui Kossuth după revoluție. El, care în luptele dela 1848-49 a fost cel mai mare dușman al naționalităților, nevrind se recunoască îndreptățirea lor de opotrivă cu Ungurii, — înfrînt și zdrobit vede, că dacă neamurile nemaghiare vor rămânea și pe mai departe tot nedreptățite, va fi rău de țara asta! De aceea scrie în 1851 un plan de constituție (de rînduire a ocîrmuirii țării în toate ale sale) nou pentru Ungaria și în acesta dă următoarele păreri:

1. Fiecare comună să aibă drept a folosi ca limbă de administrație, pe care ea o dorește; în aceasta să se poarte protocoalele ei, în aceasta să facă rugărilor și corespondența cu ministerul și cu parlamentul și tot în această limbă să i-se dea răspunsurile!

Limba de instrucție (din școli) să fie tot limba de administrație a comunei. În treburile școlilor populare, n'are a se amesteca nici comitatul, nici guvernul și nici dieta!

2. Asemenea comunei, așa și comitatul, alege ca limbă administrativă a sa (oficioasă în cancelariile din comitat) pe care el o vrea. În aceasta să se poarte protocoalele, în aceasta să scrie guvernului și în aceasta are a primi îndrumările dela guvern. Slujbașii comitatensi sunt răspunzători adunării comitatului și dela acesta primesc și îndrumările. Fiecare comitat e dator să ridice cel puțin o școală medie. Limba de propunere să fie cea pe care adunarea comitatenză o dorește.

3. Dieta țării, asemenea comunei și comitatului, își alege o limbă oficială a sa.

4. Privitor la armată, fiecare comitat formează regimente osebite, cari se vor numi după caracterul lor, de pildă: Regimentul român Hunedorean Nr. 1; ori Regimentul maghiar din comitatul Bács Nr. 2. Uniforma (haina) soldaților se fie cea a națiunii, care formează regimentul...

— Mai interesantă e convenția (invoiala) pe care a făcut-o ungu-rul Klapka la 1859 cu Ioan Cuza-Vodă din Țara Românească. Scri-soarea aceasta de legătură s'a fă-cut tot în urma îndrumării lui Kos-suth și sună în următorul chip:

1. Toate neînțelegerile din trecut să se uite, și între Unguri, Români și Sirbi, să fie pace deplină.

2. Aceleași drepturi și libertăți să le aibă toate neamurile din Ungaria, fără privire la religia și naționalita-tea lor!

3. În ținuturile locuite de cetățeni de osebită naționalitate, limba deregă-toriilor să fie aceea, pe care ei și-o a-leg în bună înțelegere.

4. Pe terenul religionar și școlar, fiecare neam să aibă deplină neatîrnare.

5. Regimentele românești și sirbești să fie rînduite osebite și limba lor de comandă la români să fie cea românească (la sirbi cea sirbească).

6. Adunarea ce se va chema la Cluj, să hotărască despre ocîrmuirea într-una cu Ungaria a Ardealului și dacă majorita-tea ar hotărî, ca Transilvania să reîntre în starea sa admini-strativă neatîrnătoare de mai înainte, nimeni nu va avea drept să împiedece lucrul a-cesta!

— La 1860 Kossuth scrie din nou lui Cuza Vodă și în scrisoa-rea aceasta făgăduiește, că va da drept fiecărei naționalități, ca să-și întocmească lucrurile ei osebite și să-și aleagă un conducător al său, pe care-l pot numi voevod, (sir-bește gospodar) după bunul lor plac!

Din datele acestea se văd cu-rat păreriile lui Kossuth în treaba naționalităților și a-cestor păreri ale sale a vrut el să le cîștige prietini prin 1870 în țară. Și a cîștigat pe mai mulți, cari au

formulat un plan de lege despre chestia naționalităților. La acest plan au luat parte, afară de deputați unguri: Irányi, Madarász și Simonyi, sirbul Milețici și românii Hodoș și Mocioni.

Estrasul scris al acestui plan de lege e următorul:

1. În Ungaria trăesc următoarele națiuni: Unguri, Români, Sirbi, Slovaci, Ruteni și Nemți.

2. În comitate, în comune și în orașe, acea națiune e domnitoare, care e în număr mai mare acolo.

3. Guvernul central, tribunalul cel mai înalt, și scaunul pentru recurse, e dator să traducă toate judecățile în limba poporului, care locuește în comitate, sau pe care împričinații o în-țeleg.

Deputații naționalităților pot folosi în dietă limba lor!

4. Legile trebuie să se publice în limbele tuturor celor șase națiuni, cari locuiesc în țară.

5. Deregătoriile comitatelor poartă scrisorile cu guvernul în limba oficioasă a comitatului, oricare ar fi aceasta.

6. În fiecare școală din cele șase limbi, limba de propunere e aceea, pe care o vorbesc cei mai mulți din locuitorii din ținutul acela.

7. La universitățile din țară nu numai limba și literatura fiecărei naționalități să se propoie, ci și se ridice catedre anume, ca și legile țării să fie propuse în toate cele șase limbi recunoscute de lege...

Iacă cum judecau și se gîndeau oamenii prin 1870.

Comitetul nostru național oare cite din aceste drepturi le cere azi, cînd e chemat să închee „pace” cu guvernul țării?! Se mai gîndește el oare la limba de comandă românească în regimentele românești, la catedre de drept în limba noastră la universități și la celelalte toate, pe cari și cel mai mare dușman al nostru de pe vremuri, Ludovic Kossuth, a recunoscut, eă ni-se cuvin să le avem?!

s. b.

Unele-altele.

S'a veștezit nădejdea Ungariei...

În 30 Ianuarie n. s'au împlinit 25 de ani de cînd Moștenitorul de Tron Rudolf, a fost omorît în castelul din Mayerling, în mijloc de prea mari și prea libere veselii... Se știe ce mare pretin al Ungurilor era acel Rudolf. De el Ungurii legau cele mai departe mergătoare

nădejdi. Că toate le făcea pe voia lor.

Acum, dîn prilegiul împlinirii u-nui pătrar de veac dela moartea lui, foile ungurești varsă lacrimi ferbinți după el, scriind printre altele (Pesti H. dela 30 Ian.):

... E un pătrar de veac, dela 30 Ianuarie 1889, de cînd s'a petrecut tragedia (înimplarea groaznic de jalnică), care a veștejit nă-dejdile Ungariei (drept spus ar fi: a Ungurilor).

„În castelul dela Mayerling a murit, între împrejurări nelămurite încă, moștenitorul de Tron Rudolf, și cînd inima lui cea una sim-țitoare cu Maghiarii, s'a ră-cit, țara a simțit că s'a rupt o parte din inima ei!

„Multă vreme poporul maghiar nu s'a putut împăca cu această pierdere, care a fost așa de mare, încît simțea cu adevărat trebuința de a se amăgi pe sine, că doară nici nu s'a împlint tot lucrul, doară nici n'a murit Rudolf!... Ani de zile a fost așteptat, doară-doară se în-toarce de undeva perdutul fiu de crai“...

Dr. NICOLAE ONCU

În 27 Ianuarie n. s'a stîns viața unui fruntaș român dintre cei mai de seamă, alui Dr. Nicolae Oncu, fost până nainte cu 2 ani direc-torul marelui bănci „Victoria” din Arad, a cărui intemeetor și întîi director fusese. Se retrăsese în-tr'un sanatoriu (loc de îngrijit bol-navi) lingă Graz, în Austria, ca să-și caute sănătatea zdruncinată. Dar nu și-a mai putut-o recîștiga, ci s'a stîns acolo între streini, de-parte de toți cunoscuții, de toate rudeniile, de toți acei, pe cari pe vremuri i-a iubit și le-a făcut vre-un bine, și de toți cîți au simțit bi-nele făcut de el, — departe de toți frații săi Români, cari tare îi umpluseră sufletul de scirbe, în anii bătrîneței sale.

Dr. Nicolae Oncu a fost un Român cu suflet arzător și mare. Nu era bine pe lume, pe care să nu și-l dorească neamului său și pe care să nu încerce a'l face să se reverse peste acest neam orop-sit și nenorocit. Amară răsplată i-s'a păstrat, și puțin îl poate mîngăia faptul, că acum, la moartea lui, pe multe edificii publice și case românești din Arad s'au ridi-

cat sleaguri cernite, — după-ce sufletul răposatului fusese însuși de doi ani învățat în cele mai cernite steaguri, înfășurate în jurul lui tocmai de frații, cari și ei știau, că nu între acele cute trebuiește împins acest suflet...

Dr. N. Oncu era călăuzit în toate lucrările sale de marea sa iubire de neam și de biserică. Pentru aceea nu este mișcare de obște românească, fie ea biserică, fie economică, fie politică ori culturală, la care el să nu-și pună mâna s'o ajute.

Martore sunt: biserica română gr. or. aradană, școala de fete de acolo, „Asociațiunea Aradană” și chiar istoria ziaristicii noastre românești, pentru care a făcut și a riscat mai mult decât ori care dintre Români azi în viață. Și aci e tragicul zguduitor al istoriei acestei vieți: tocmai pentru aceasta a fost înfrânt și răpus sufletește în un chip din cale afară dureros. Iși pusese de țință a străduințelor sale, să ridice gazetăria română din rolul de cenușotcă și cerșetoare, înălțând macar pe un ziar, pe cel mai bun, din lipsuri, așezându-l în o casă frumoasă, un mic palat, anume clădit, dat folosinței în mijloc de sărbări culturale-naționale fără păreche în istoria acestei gazetării sărace, și el însuși veghind asupra ziarului, ca acela să plutească tot mai sus, ca rod al muncii gazetărești. Nu l-a putut înse feri de unele greșeli, iar pentru acele greșeli, lume multă s'a răsvrătit asupra ziarului, și nu să-l îndrepteze, ci să-l nimecească s'a pus. Și a izbutit. Sub val-virtejurile nesăbuitei lupte între frați, a fost înmormântată „Tribuna”, a fost îngropat palatul ei și sub ruinele lor a fost astrucat de viu și sufletul bunului Dr. Oncu, care de atunci a trăit retras, scîrbit, măchnit în tot adîncul inimii sale cinstite.

A murit între streini și a fost adus și îngropat, potrivit dorinței sale, departe de orașul în care a trăit și muncit o viață întreagă, în satul nașterii sale, Rîșcă, în Zarand, aproape de Cebea lui Horia și Iancu, unde par'că fiecare freamăt a pădurii, a Coronului dela Cebea, a văilor Crișului Alb, a colinelor Munților Apuseni, îi șoptesc șoapte mai curate, mai ideale, lui atît de bine cunoscute. — Par'că în pacea și curățenia acestor văi îi e țărîna mai ușoară și odihna mai lină, — cum Dzeu să i-o și dee.

Inmormîntarea i au făcut-o cu frumoasă pompă: P. C. Sa dl protosincel Roman R. Ciorogariu dela Arad, însoțit de P. O. D. protopop și deputat V. Damian dela Brad, protop. Pr. Givulescu dela Radna, protop. M. Lucuța din Șiria și 8 preoți și 1 diacon, fiind de față popor foarte mult, apoi trimiși ai Românilor din Arad, în frunte cu directorul de azi al „Victoriei” dl Sava Raicu, și mulți cărturari din Brad, Baia de Criș, Halmagiu, și de aiurea. Mișcătoare și drept prețuitoare cuvîntare asupra

cosciugului a ținut P. C. Sa dl R. Ciorogariu.

Dzeu să-l odichnească între cei buni și aleși ai sei.

*

Nu se pot înțelege!

— Va fi ori nu va fi „pace”? —

Comisia de trei (Dr. Mihali, Dr. Maniu, Dr. Branisce) aleasă de comitetul național pentru a se pune de nou în atingere cu Tisza, cerîndu-i noui „lămuriri” privitor la îngăduințele sale față de Români, — a chemat pe Duminecă și Luni (1 și 2 Febr.) comisia de zece din comitet și cu aceea a chibzuit de nou asupra făgăduințelor lui Tisza, cari ar fi să slujească de temelie pentru înjgheizarea unei păci între Români și Unguri.

Comisia de zece, primind raportul comisiei de trei, să vede că s'a aflat nemulțumită cu răspunsurile lui Tisza, și de aceea încă Luni după amiază, în ziua ședinței sale, a trimis de nou pe cei 3 la Tisza, cu noue cereri. Aceia au stat la Tisza mai multe cîasuri, dar s'au întors dela el fără înțelegerea dorită!

Asupra acestor noue încercări de tîrgueli, foaia „Keleti Értésítő”, oficioasa care stă aproape de guvern, căreia îi șoptesc miniștri și alți politici ai țării, aceea ce ar cam avea de spus lumii mari, — a aflat următoarele:

„Din încredințarea comisiei de zece aleasă de comitetul național român, comisia de trei, dnii Mihali, Maniu și Branisce, au urmat Luni după amiază un nou schimb de păreri cu ministrul președinte (Tisza).

„Schimbul de păreri, deși a durat mai multe ore într'una, nu s'a sfîrșit cu înțelegere.

„Comisia de trei, în urma acestora, va urma, poate chiar în cursul zilei de mâine, a se pune în nouă atingere cu ministrul președinte, ca să limpezească întrebările rămase încă nelămurite. După aceea se vor lua hotărîri pentru conchemarea de nou a Comitetului.

„In ce privește starea lucrurilor, părerile nu s'au scîmbat...”

Cu alte cuvînte: Nădejdea unei păci e deocamdată subțire, — căci ai noștri, cu drept cuvînt, cer lucruri, cu cari să poată sta naintea obștei mari a neamului, ca preț al unei „impăcări”, — sub care se înțelege schimbarea ținutei oable și deschise și bărbătești din trecut, și trecerea la o politică... săsască, în care e și multă slăbănogie. O astfel de ținută deschide cale la mulțime de oameni slabi, să iasă din umbra în care stau pîiți azi și să se îmbulzască în sus, ca oameni ai noue lor vremi. La plăcinte înainte, că la război, au știut să stea napoi.

Politica noastră de până azi a fost și e grea, căci pot lua parte la ea numai sufletele cele mai drepte, cele mai viteze, cele mai bărbate, — cari au mult de suferit în greul acestei lupte. Dar e totuși o luptă

frumoasă care înalță și întărește mii și mii de inimi, iar pe cele mălăiețe le face să stee ascunse, lașe, în umbră.

Pentru ca noi să lăpădam această politică cinstită și păzitoare a sufletelor românești de năvala stricăciunilor streine, — și să o înlocuim cu o politică a dării după păr, prin care ne pot veni ceva fărîmături materiale și oarecari ușurări de prigoniri, dar ne poate veni și o groaznică pierdere în curățenia sufletelor, — comitetul trebuie să ne aducă, drept preț al acestei încercări, lucruri prețioase, cari să cumpănească mai mult decât înîmplătoarele pierderi ce am avea!

Cu nimicuri nu va putea sta naintea Conferenței Naționale, care va fi chemată a chibzui și ea și a-și spune cuvîntul din urmă, hotărîtor, în toată treaba.

Foile din Țară.

Ziarele din România scriu cu mult temeiu și cu inimă dreaptă despre încercarea de împăcare cu Ungurii.

„Minerva”, de pildă, spune: Ungurii mai bucuroși ar suferi dărăburirea împărăției austro-ungare, decât să dea Românilor ce li se cuvine. Dela noi (dela România) se cere să ne întărim, să ne înarmăm, ca să putem fi în zile grele de bun ajutor împărăției, și pentru toate astea ungurii ne asigură de — stima (cîntea) lor!..

Dar noi, nu ne mai putem împăca cu starea tristă a fraților noștri și împărăția vecină să nu mai nădăjduiască prelinie dela noi, până nu ne vom fi încredințat, că soarta fraților noștri de peste Carpați s'a îmbunătățit.

„Universul” spune, că declarațiile (lui Tache Ionescu, Filipescu, etc.) dela București, încă nu în seamnă, că România amenință, căci ea nu se amestecă în treburile din lăuntru ale Ungariei, dar și aceea e adevărul, că dacă pacea nu se va putea înfăptui, asta va avea rasunet viu asupra îndreptării politice din afară a României.

*

Pentru Fondul Ziariștilor

au mai intrat la „Libertatea” următoare dărui. trimise de abonații noștri de odată cu plata pentru foi.

Mihail Pepar, inv. Seleuș, 2 cor. George Grama Tulgheș, 40 fil. Ilie Popa, Cenadul-săsesc, 60 fil. George Raica, Sânmiclăușul-mare, 30 fil. G. Stanciu, Sânmiclăușul-mare, 50 fil. Ioan Olariu, Hălchiu, 1 cor. Nicolae Muntean, Sighișoara, 1 cor. Pavel Mite, Vraniu, 50 fil. Bodan Axentie, Băla, 20 fileri. Ioan Răduleț, Stena, 50 fil. Alexie Jurca, Bucium izb. 20 fil. George Zaharie, Hidig, 1 cor. Petru Ardelean, Rușolțul-nou, 1 cor. Dumitru Neagu, Petroșeni, 1 cor. Nicolae Groza, Fizeșd, 1 cor. Simeon Morcan, Aranyosfő, 1 cor. Ioan Bob, Toplița-română, 1 cor. Petru Roman, Râtișor, 90 fil. Nicolae Șuşman, Gătaia, 1 cor.

Adam Popoviciu, Sălașul-de-sus, 1 cor. Aurora Paveloni, Clopotiva, 40 fil. Ioan Chiries, Gilad, 40 fil. Ioan State, Zagon, 50 fil. Ioan Brădean, Alămor, 50 fil. Ioan Cica, Șag, 1 cor. Nicolae Ardelean, Nereu, 20 fil. Gheorghe H. Vleja, Poiana-sărată, 1 cor. Ștefan Giurgiu, Runc, 50 fil. George Damian, Vulcan, 1 cor. Petru Ungur, Milășel, 1 cor. Ioan Stan, Sinaia, 1 cor. George Ghișă, Poiana, 1 cor. Iosif Șuteiu, Voila, 1 cor. Valer Perseca, Les, 50 fileri. Aurel Bârsan, Lăpușnic, 1 cor. Aron Moga, Săscior, 1 cor. George Vancea, Bala, 20 fil. Nicolae Rusalin, Homocuș, 50 fil. Ion Olariu, Hălchiu, 1 cor. George Pop, Șumal, 50 fileri. Ioan Zaha, Bobota, 50 fil. Andrei Burcoiu, Hărman, 1 cor. Nica Popa, Bulciu, 1 cor. Nicodim Oniga, 1 cor. Ioan Desanca Șicul-de-jos 1 cor. Aurel Semerghitan, Petea, 1 cor. Reghina David, Mogoș, 1 cor. Ioan Moga, Grind-Cristur, 30 fil. Adrian Tric, Girbovița, 30 fil. Nic. Pandelean, Mintia, 50 fil. Ioan Stricat, S.-Sebeș, 50 fil. Oprea Borcia, Seliște, 1 cor. Atanasie Stoicănescu, Coșteiul-mare, 3 cor. P. Furdul, Curtea 50 fil. Alexandru Popa, Aiud, 1 cor. Istachie Heprian, diț Cleveland (America), 3 cor. Alex. Grijnicul, Horodnicul-de-sus, (Bucovina), 60 fil.

— Lista dela Orăștie a celor ce și-au răscumpărat felicitările de Anul-nou în folosul Folosului ziaristilor (listă publicată în Nr. 2 al „Libertății”) a fost mai tîrziu întregită prin încă următoarele dărui:

Dr. S. Moldovan (1 acție „Dacia”) 100 cor. Dr. I. Margita (Geogiu) 10 cor. Leo Bohîțel, 10 cor. Dr. Cornel David, 5 cor. Nicolae Opinc. r 5 cor. Iuliu Florea, 2 cor. Petru Belei, 2 cor. Iuliu Turdășianu, 2 oor. Simion Vlad, 2 cor. Simion Cărpinișan, 2 cor. Severin Procinkievici, 2 cor. N. Tenase, 1 coroană.

Cu totul s'a dărui pe colecta dlui Valer Orbonaș, cor. 147.

Pentru Monumentul Vlaicu.

au mai sosit la noi următoarele dărui dela abonații noștri (trimise vre odată cu plata pentru foi):

Mihail Pepar, Seleuș, 2 cor.; Atanasie Stoicănescu, Coșteiul mare, 3 cor.; Nicolae Padelean, Maros-németi, 50 fil.; Ioan Brădean, Alămor, 50 fil.; Al Moza, Felsőlubkő, 1 cor.; Gavril Aluaș, Racova, 2 cor.; Istachie Heprian, din Cleveland (America) 2 cor.

Noua împărțire a cercurilor de alegere.

Guvernul lui Tisza a pus pe masa dietei planul de lege pentru nouă împărțire a cercurilor de alegere. Fiind lege nouă de alegere, să fie și cercurile împărțite de nou. Atita au chibzuit și au sunit pe-o lature și pe alta împărțirea cea nouă, încît au scos cercurile cele atîrnătoare de puterea de stat, încă și mai multe ca pîn'aci. Îndeosebi au sporit numărul deputaților cari să fie aleși de orașe. De pildă Budapesta, care avea pîn'aci 9 deputați, pe viitor va avea 22. Iar cercurile dela țară, au fost împuținate în multe comitate

Numărul total al deputaților a crescut. Până aci țara dădea 413 deputați, de aci încolo va da 435.

În deosebi au fost împuținate cercurile de alegere în Ardeal. Aci se alegeau până acum 74 de deputați. Pe viitor vor fi numai 65.

Că ce nedreptate să face prin asta Ardealului, se poate vedea mai bine dacă socotim numărul deputaților față de comitate. Sunt în țară 63 de comitate. Din 435 deputați se vin cam 7 pe un comitat. Zicem numai 6, căci al 7-lea să fie lăsat orașelor Avem în Ardeal 14 comitate. Luate numai cu 6 (în loc de 7) deputați, ele ar trebui să dea 84 deputați. — și au să dea numai 65, cu 19 mai puțin decât dau alte comitate ungurene.

Iată cari comitate locuite de Români, ciți deputați vor avea!

Alba-de-jos va avea numai 4 cercuri, în loc de 7 câte avea. Li rămân cercurile dela Vinj, Alba-Iulia, Ighiu și Aiud, adăugând la ele comune din cercurile desființate.

Aradul, tot 7 cât a avut.

Bistrița-Năsăud va avea 3 (în loc de 2 ce avea), anume la: Bistrița, Șieul mare și Năsăud.

În Bihor tot 12, câte au fost.

La Brașov, 5 (în loc de 4): Orașul Brașov cu 2 deputați, apoi cercurile Satulung și Ghimbav.

În Cenad, tot 3 cât au fost.

În Cic, tot 4.

În Făgăraș, tot 2.

În Treiscaune 5 (în loc de 7), la Chezdivașarheiu, Covasna, Aita mare, Sepșisingeorgiu și Uzon. Celalalte 2 cad.

În al Hunedoarei 5 (în loc de 6): la Deva, Ilia (în loc de Dobra), Petroșeni (în loc de Hăjeș), Orăștie și Hunedoara. Cercul Baia de Criș e spart și împărțit cercurilor vecine!

În Tirnava-mică, tot 3.

În Cojoana (Cluj) tot 4.

În Caraș-Severin, tot 7.

În Maramurăș, tot 6.

În Murăș Turda, 4 în loc de 5, la: Gernesig, Bandul de Cimpie, Sereda și Reghinul-săsesc.

În Tirnava Mare, tot 4.

În Sătmăș, tot 8.

În Sibiu, 4 în loc de 5, anume: Sibiu cu 2 deputați, apoi cercurile Seliște și Nocrichiu.

În Selagiu 4 în loc de 5, la: Cehul-Silvaniei, Șimleu, Tășnad și Zălau.

În Solnoc-Dobica 5 în loc de 7, la: Betlen, Dej, Lăpușul ung., Heanda mare, Gherla.

În Timiș tot 9.

În Turda-Arieș: 3 în loc de 4, la: Vinjul-de sus, Ludoș și Turda.

În Torontal, 13 în loc de 12 de până aci.

În Odorheiu tot 5.

*

Împărțirea asta e și ea foarte măestrită, așa ca alegerile să poată merge după poruncă, dar cea mai mare primejdie a dreptății a acestei împărțiri stă în faptul, că comunele nu se pun de pe acum în lege, că de care cerc să se fiină,

ci ele vor fi numite de ministrul de interne, prin „ordinațiune ministerială“, — poruncă dată de el, după voia lui!

Afiți doar că se spune în lege, că schimbările viitoare în împărțirea comunelor, se mai pot face numai când ordinațiunea ministerială care face schimbări, se înștiințează dietei și dieta o ia la cunoștință.

Dar acesta e cel mai ușor lucru. Ministrul totdeauna are partid ce-l sprijinește în dietă, și acela ori când „ia la cunoștință“ schimbarea ce el o cere.

În legea veche și împărțirea comunelor era luată în legea în sași, și așa schimbări volnice prin vre un ministru nu se puteau face, — căci a schimba însă legea nu merge așa ușor.

Socoată de — neadvocat.

La articolul nostru „Socoata de neadvocat“ publicat în numărul trecut al „Libertății“, dl Dr. Fried Nándor, prețiosul avocat din Orăștie, care știe cere unui țaran român 82 cor. pentru lucru de un sfert de cias la cartea funduară, — scrie în o foaie din loc, că a făcut proces „Libertății“ pentru „calumnie“ (hulă). De asta nu am lua nici notiță, căci asta a scris-o numai pentru ca să nu i poată zice prietini și cunoscuții că tace, ne-avind ce face, la descoperirea ce s'a făcut asupra sa. Încolo din proces n'o fi nimic, căci în fața faptelor, va fi silit jupinașul să se retragă de nou înaintea judecătorei, așa cum s'a retras și din naintea lui Vas. Miclea, de nici n'a stat cu el de față.

Dacă totuși luăm însă aci notiță de declarația dlui Fried, e pentru o vorbă pe care o găsim în ea, și care ne arată felul de judecată a dînsului, și cu el a multor altor streini, ce și bat joc de Românii noștri.

Zice dl Fried, că cele scrise în „Libertatea“ aduc aminte de „tonul contrar Jidovilor obișnuit pe vremea alegerilor“...

Cu alte cuvinte dsa crede că o pășire așa contrară evreimii are înțeles pe vremea alegerilor, când Evreii sunt toți în șir de bătaie asupra poporului, și îl zăpăcesc și îl strică de cap și-l fac de risul lumii, — dar acum, în timp de pace, când fiecare jidan e numai gură dulce cu Românii, și-l trage de mână să-i între în belitoarea de pungă, acum să fii fericit, că-ți cere 82 cor. pentru lucru de un sfert de cias, da nu să te mai și plîngi contra lui, ori să așiji poporul contra dumisale!..

Asta e într'adevăr socioată de — neadvocat. Un avocat și ar apăra mai bine nevoia. Prin vorba asta dl Fried ne descopere cel mult, cât de proști ține el pe Români, crezînd că ei uită deja a doua zi toate blăstămățiile ce se

fac „în vremea alegerilor“ cu acest popor, și îndată ce alegerile trec, noi trebuie să-i luăm iar în brațe, să-i gugulim, să-i îngrășăm cu avutul nostru.

Tocmai acest fel de filosofare al dlui Fried, ar trebui să revolte și mai mult tot sufletul românesc cel rănit și dripit de dsa și de frații sei în timpul alegerilor, și să-l facă a nici nu să mai uita în fața acestui fel de „prietini“ din timpul de pace!..

„Librărie“

„TIPOGRAFIE“ foaie, etc.

— Răspuns și lămurire mai multora —

Ne vin zilnic o mulțime de cereri încurcate dela cetitori, cari nu înțeleg deosebirea între Tipografie, foaie, librărie, și cer la librărie foile noastre, la foaie cer cărți de ale librăriei, încât ne pricinuesc multă pierdere de timp, ca să-i lămurim asupra lucrului, și de trimis tot nu le putem trimite ce doresc.

Rugăm să-și însemne oamenii următoarele lucruri:

„Tipografie“ să numește lucrătoarea în care să pregătesc și se tipăresc (să scot din teasc) foile ori cărțile cutari. Tipografia de regulă nu este și vînzătoarea lucrurilor ce le tipărește. Ea numai le pregătește, la cererea și pe plată oarecuiva, apoi că acela cum și cui și-le vinde, pe ea n'o privește.

„Librărie“ să numește prăvălia de cărți, care numai vinde, desface cărțile, foile ori chipurile lucrate de tipografie. Uneori „librăria“ dă însăși tipografiei cutari, să-i tipărească cartea asta ori ceea, și apoi ea, librăria, o vinde, ca marfa sa, ca averea sa.

În Orăștie avem o singură Tipografie românească, așa numita „Tipografia Nouă“. În tipografia asta se tipărește „Libertatea“ și celalalte foi, cari nu-s ale tipografiei, ci-s întreprinderi deosebite. Aci numai se lucrează.

Avem apoi o librărie, prăvălie vînzătoare de cărți, zisă „Librăria Naț. S. Bornemisa“, întreprindere de sine stătătoare, a dlui S. Bornemisa. Asta își vinde nu numai cărțile ce ea însăși a lăsat ca tipografia să le tipărească, ci aduce și toate cărțile românești de pretutîndenea, icoane naționale și sfînte, și altele, și le vinde, ca marfă de negoț.

Ce fac oamenii noștri? Ne scriu: Trimite-mi 10 calendare și cărțile cutari (despre cari a cetit că le vinde librăria). Calendarele sunt scoase de noi dela foi. Din acelea, la oameni buni, dăm și pe așteptare. Dar ca să mergem la librărie (la prăvălia de cărți) să cumpărăm pe bani gata și cutari cărți (că fără bani nu se dă nimănui) și apoi să așteptăm și după banii dați pe cărți, — asta să nu se aștepte dela noi.

Rugăm: faceți deosebire între

Librărie și Tipografie și între foile ce ies aici, — căci fiecare sunt întreprinderi de sine stătătoare, și nu cereți la una, ce poate da cealaltă. — ci cărțile cere-le la locul lor, la librărie (trimițînd banii nainte), foile la locul lor, iar tipografiei îi ceri să-ți facă învițările cutari ori o cărticică ceva. — Și nu unele peste altele de-avalma.

În foaie e scris limpede, cari lucruri unde să capătă. Scrieți la adresele arătate acolo.

Hoji, atacînd un tren.

Trenul ce ducea dela Pesta peste Oderberg în Austria, a fost în 31 Ian. atacat de hoji. Iaca cum: La tren pe linia aceea se pune un vagon de clasa a 3 a pe care e scris: Despărțămîntul de corespondență (de postă). Acestui despărțămînt i se încredințează și banii ce-i duce posta de pe acel tren. Abia că a plecat trenul din stațiunea Csaca, cînd iaca în cupeul de corespondență, în care lucra călăuzul superior Ivanovsky, întră doi oameni cu fețele negre ca tăciunele. Omul de slujbă speriat îi întreabă: „Ce căutați aici?“ Hoji sar la el și voesc să-i smulgă din mîni pachetul de hirtii de bani, pe care voia să le lege cu fășii roșii, după ce le număraseră, — dar Ivanovsky se apără! Atunci unul din bandiți scoase revolverul și trage 4 focuri în capul călăuzului, iar două în brațele lui. Nenorocitul a mai avut atîta putere să tragă signalul de alarmă (de primejdie, care oprește trenul), apoi a căzut jos fără a mai ști de sine. Oprindu-se trenul și lumea ieșind se vadă ce e, iaca vād doi oameni cu fețele negre fugînd pe lingă umplutura drumului. Cițiva călăuzi s'au luat după ei, dar nu i au putut ajunge. S'a telefonat la stația cea mai apropiată să vie păzitorii înarmați într'ajutor. Au venit. Hoji au fost încunjiurați de urmăritori, cari au tras focuri de revolver asupra lor dela 100—150 de pași, la ce și hoji au răspuns cu foc, dar nici unul n'a nimerit.

Ajunși de prigonitorii lor, hoji s'au apărut cu foc, iar unul din ei prins de doi păzitori și întins la pămînt, și a pus revolverul la simplă (la ochiul mort) și a tras. Glonțul s'a oprit înse în osul frunții. Celalalt vîzîndu-și soțul prins, și-a tras un glonț în gură și și-a zburat creierii. Cînd urmăritorii au ajuns la el, era mort.

Cel rămas cu zile, a spus apoi cine sunt: el e Szlivka Ede, regulator de vagoane în o stație de aci, celalalt, mortul, e fratele seu, Szlivka Florián, oficial de telegraf la tren. Ei știau că trenul acesta totdeauna duce sute de mii cu el și au vrut să-și iee bani, cât să poată trece la America și să-și peardă urma.

Un Ungur luminat

fulgerînd asupra politicii maghiare ce se face azi în Budapesta, și cerînd dreptate popoarelor, de e să fie bine de țara asta!

— Scrisoare din Budapesta. —

Este aici în Budapesta o clădire mare, veche, în care a fost adăpostită până nainte cu vreo 18 ani, dieta țării ungurești. Aici au răsunit în 1848 cuvîntările pline de venin ale marelui nostru dușman, Kossuth, și tot aici și-au vărsat otrava din sufletul lor toți miniștrii și toți deputații unguri, până acum vreo 18 ani, cari în vorbirile lor au atins și neamul nostru oropsit. Până aici glasul nostru de durere, revolta noastră sufletească, vaetele noastre, n'au străbătut niciodată! Porțile acestui palat vechiu au fost pentru plîngerile noastre închise. Aici Românii cari au intrat pe vremuri și ei în sala lui de ședințe, nu s'au mai încumetat să spună tare și prea limpede păsurile noastre, că altele erau pe-atunci vederile și vremurile...

În sala aceasta de ședințe a casei vechi a dietei și la masa de după care odată au vorbit toți dușmanii noștri, s'au rostit Simbăta trecută sara, în 31 Ianuarie n. cuvinte grele ca plumbul, cuvinte curate ca lumina soarelui și răsunătoare până departe, despre durerile noastre drepte, despre suferințele noastre de veacuri și despre trebuința de a fi odată priviți și noi, oropsitul neam românesc, ca neam neatrînat, care nu numai vrea, dar și trebuie să trăiască ca neam român, în limba sa, și după obiceiurile sale! De după masa asta, în dieta veche, a vorbit ungurul Dr. Iászi Oszkár, despre așa numita „pace româno-maghiară” și în legătura cu ea despre lupta noastră națională. Peste 2000 de ascultători, mare parte tineri universitari, domnișoare dela școlii înalte, tineri români, sirbi, slovaci, italieni; printre aceștia oameni în vîrstă, profesori, ziariști, un ministru ungur de pe vremuri: Dr. György Endre, și alții, — au ascultat cuvîntul îndrăzneț în mărturisirea adevărului, și au aplaudat puternic pe vorbitor, semn că dreptele au aflat vorbele lui! Nu erau ascultătorii aceștia „unguri răi” și nici vorbitorul nu era „vînzător de patrie”, ci erau unguri năcăjiți, cari în nedreptățile ce se fac tuturor popoarelor din țară, văd slăbirea țării și o primejdie a Ungariei!

— Chestia (cererea, pricina) românească, — a început cuvîntul Dr. Iászi — care în 1848 și-a ivit pentru înfrînta dată capul înfricoșat, a fost zeci de ani luată de guvernele ungurești, ca și cum nici n'ar fi! Mai apoi, cînd ea se ridică tot mai amenințătoare, după rețete de veacuri a conducerii statului acestuia, ea e „lecuită” prin apăsare,

prin dripire, prin baioneta jandarmilor și prin cruzimele și călcîiul solgăbirăilor! Au vrut s'o amuțească, s'o sîngă, dar nu s'a putut și ea azi e la ordinea zilei, ca cea mai însemnată și ca cea mai arzătoare! Dovadă, că întîiul ministru Tisza e silit astăzi să stea de față, să stea la tîrgua cu conducătorii neamului românesc, cu acei conducători, pe cari acum de 20 de ani i-au bătut paturile de pușcă, ca „așifători” și „tulburători”! Cîtă jertfă, cîtă luptă a trebuit să dea neamul românesc până să ajungă aci, ca se fie recunoscut ca neam nedreptățit, a cărui dureri trebuie să fie vindecate!! Conducătorii lui și ziariștii (scriitorii dela foi) au suferit în lupta asta în scurtă vreme, peste 100 de ani temniță și au dat pedepse în bani peste 200 de mii de coroane!

Lupta lor însă a avut izbîndă. Astăzi dela București și dela Viena vine poruncă: alinați suferințele Românilor, împăcați-i, căci revolta lor duce la prăpastie țara!

„În urma acestei porunci stă acum contele Tisza, la tîrg — spune dl Iászi, și nu de dragul Românilor, căci el, ca și toți aristocrații și toți nemeșii unguri, au fost veci de veci dușmani nu numai ai popoarelor nemaghiare, ci și ai poporului unguresc din țara asta! Căci și poporul unguresc dela țară e nedreptățit! Doar că suferințele Românilor și a tuturor naționalităților, sunt îndoite și întreit de mari și de grele ca cele ale poporului ungur. Pe bieții Români nu numai călcîiul solgăbirăului îl dripește, ci și baioneta jandarmilor și povara limbii ungurești, în școală și la judecătoria! Nu-i de mirat, că neamul acesta nu-i mulțumit între astfel de împregiurări, și nu-i de mirat, dacă ochii lui se 'ndreaptă spre o țară liberă a fraților lui și doresc se fie supuși unui domn de legea sa!

Românilor, ca și tuturor celorlalte neamuri din țara asta, trebuie să li se dea școală și judecată în limba lor, să li-să iee de pe pept călcîiul solgăbirăului și pușca jandarmilor, pentruca să simțească în sfîrșit că țara asta nu e numai a celor cocoțați la putere și a tuturor slujbașilor, ci și a lor!

Mă întrebați poate, dar cum stă atunci cu ideea de stat maghiar? V'o spun și asta. Dar trebuie să înțelegeți bine, că ideea de stat maghiar, așa cum azi se privește, e o prostie, e un lucru prins din nori, un lucru ce nu există (nu are ființă)! Căci nu-i cu putință, ca într'un stat unde locuiesc atîtea neamuri, cu atîtea obiceiuri și cu atîtea limbi osebite,

să domnească la judecătoria o singură limbă, să se învețe în școală o singură limbă, limba aceea pe care jumătate din locuitorii țării nu o cunosc! Ideea de stat trebuie să fie alta și numai asta: toți locuitorii țării acesteia să țină la întregul ei și la hotarul ei! Și atunci, cînd fiecare neam din țara asta să poate desvolta în limba sa, în cultura sa națională, neprigonit de jandarmi și neapăsat de solgăbirău, atunci va trăi în sufletul fiecărui cetățean al ei ideea de stat, căci nimeni nu va mai privi cu ochii spre alte țări învecinate!

Trebuie să învățăm să fim drepti și cinstiți, și de pe catedra aceasta, tocmai așa se dăm dreptate și eroului Avram Iancu, după cum o dăm eroilor unguri! Drepti și cinstiți așa se fim! Nu prin luarea pămînturilor din mâinile țărănilor români și împărțirea lor Ciangăilor aduși din altă țară scăpăm de primejdie ideea de stat maghiar! Prin solgăbirău, prin jandarm și prin colonizare (așezare de unguri printre Români) nu s'a făcut ungur nici un Român și nu se va face! S'au făcut însă cu droaia dușmani ai Ungurilor!

...Așa înțeleg eu — a încheiat Dr. Iászi — împăcarea româno-maghiară! Dar nu numai Românii trebuie împăcați, ci trebuie împăcate și celelalte neamuri toate, și trebuie împăcat și țărănul ungur! Spun, trebuie împăcat, fiindcă o nemulțumire și mai departe, e ducătoare la perire pentru țara asta!

Vestirea s'a făcut deja. Iată-o, ascultați ce scrie conducătorul socialiştilor din Austria, Otto Bauer, vorbind pespre certele din țară și despre niziunțele partidelor din opoziție: „Armata împărătească va trebui să meargă din nou în Ungaria, ca s'o cucerească. Atunci însă va scrie pe steagurile ei: drept de vot universal și egal și autonomie (ocirmuire de sine) națională pentru fiecare popor!”

Și acum, cinstite cetitor, după ce ai ascultat cuvintele acestea aprinse, cari au răsunit în vechea dietă a țării ungurești, din gura unui Ungur, în fața alor 2000 de ascultători, între cari se afla și un fost ministru al Ungariei, — nu te bucura încă! Ingrămădește-ți în suflet din nou toate durerile de veacuri, adu-i aminte iară de toate suferințele pe cari le-ai îndurat din moși-strămoși, dar aceste cuvinte să nu te lase să desnădăjduiești! Căci aceste cuvinte sunt o dovadă, că lupta ta e bine dusă, pe bune căi pornită! Și nu-i departe timpul cînd tot mai mulți vor vorbi și în țara asta, așa ca azi Dr. Iászi Oszkár. Și mîntuirea ta din stările nefirești de azi, tot are să vie!

Din străinătate.

În Bulgaria

lucrurile stau rău pentru familia domnitoare. Guvernul neputîndu-și scoate din alegerile trecute partid destul de tare, a fost silit a risipi dieta abia aleasă și a rîndui alegeri nouă. Din aceste alegeri e prea puțină se iasă și mai slab partidul guvernului, — ceea ce ar însemna că se clatină de tot scaunul sub Regele Ferdinand, care ar fi silit poate a părăsi țara și tronul.

Se crede că în acest caz Bulgaria se va preface în Republică și se va apropia iarăși de Rusia și de România, cari conduc azi sorții politici în Balcani.

Chemare sub arme?

O telegramă din Genf, vestește, că mai mulți Bulgari, cari se află pe acolo la studii sau în alte treburi, au primit dela ministerul lor de războiu înștiințarea, să-și reguleze lucrurile de așa, ca îndată ce vor primi o nouă înștiințare, cu chemare sub arme, să poată pleca numai decît! Cîțiva ofițeri de rezervă bulgari au primit astfel de înștiințări, și s'au doborât de aceia cari au luat parte la întreg războiul ce trecu, și cu Turcii și cu Sirbii. Unii nici nu s'au vindecați deplin de rănilor ce le au primit în acele războaie, — și-acum iar li-se pune în vedere că pot fi chemați la trupele lor.

E tare nesigur că ce ne va aduce primăvara.

Un cap de partid bulgar.

— Cu ce plătește Austria. —

Un ziarist a rugat pe fostul ministru președinte bulgar Malinov, să-și dea părerea asupra sorțiilor politici ai țării sale, și acela a spus, că din nouele alegeri poate că guvernul va ieși mai tare, iar agrarii și socialiștii revoluționari slăbiți.

Incolo, zice politicianul bulgar, lucrul stă așa, că austro-filismul (ținerea la Austria) a ajuns o vorbă goală, care nu mai are la noi un cuprins! Noi dela Austria nu putem căpăta bani. Austria n'edă nouă simpatie (dragoste, măgulire), lucru ce e prețios de fost, dar nouă, durere, ne e lipsă de altceva, de mai mult!

— Pregătirile de războiu ale Turciei și știrile din Tarigrad (Constantinopol) ne umplu de griji! Cu atît mai virtos, cu cît Turcia nu poate face războiu, dacă nu are la spate o putere mare oarecare, care o îndeamnă la asta și o asigură că nu i se va întimpla pentru asta nimic. Aci nu e vorbă de războiul între Turci și Greci, ci de a altor puteri mai mari, despre cari azi încă nu pot ști, cine sunt! Că dacă Turcia ar porni războiul de capul său, ea și ar primejdi foarte mult: tot! Puterile s'ar întoarce în contra ei și ar urma — împărțirea ei.

— Eu, durere, am teama și simțul, că aci alte puteri mișcă țele, și că acelea vor trage și pe Bulgaria în hora cea cruntă. Și dela asta nu nădăjduiesc bine.

Mișcări bănuitoare la granițele Rusiei.

Zierele din Viena au primit știri din mâni vrednice de credință, din Rusia (de sigur dela șpionii austrieci cari vor fi prin Rusia, cum sunt și din Rusia pe la noi), că Rusia întărește foarte mult gendarmeria sa de graniță, — înzestrându-o cu armele cele mai nouă de repetiție și îndatorându-o a lua parte la exercițiile militare, ba alăturând la gendarmeria pedestră ce păzea granița pân'acum și mai multe sute de gendarmi călări.

Aceleași foi țin a ști, că în Rusia pornirea dușmănoasă contra Austroungariei și a Germaniei, e mai puternică ca ori și-cînd!

Nici armata ei nu e numai pe picior de pace, ci ea are acum statornic sub arme 4 contingente (soldații alor 4 ani) în loc de 2 ori 3 ani. În magazinele de muniții (gloante) și de proviant (de hrane pentru armată) să lucrează cu zor încordat. Totul își dă părerea, spun trimițătorii știrilor din Rusia, — că uriașa împărăție se pregătește pentru întimplări mari, pe cari le-ar fi simțind a nu fi prea departe în viitor!

Din Basarabia.

Foaia românească „Luminătorul” ce iese de-o vreme încoace în Basarabia, scrie despre dreptul ce s'a dat și locuitorilor ce se face mai nou limbii românești în Basarabia, — unde pân'acum se slujea numai rusește, — următoarele:

„Se știe, că treaba aceasta a fost adusă înaintea Sinodului, care a hotărât:

Dacă la mănăstirea Balta, unde se știe că a stat Inocențiu, un călugăr răzvrătit, se vor aduna mulți Moldoveni (Români) și între preoți și călugări nu se vor găsi cunosători ai limbii moldovenești, de-regătoriiile mănăstirești sunt date, să cheme preoți din satele mărginașe, cari să cunoască limba română. De oarece cercetarea făcută cu privilegiul mișcării ridicate de Inocențiu a dovedit, că basarabeni nu sunt mulțumiți de preoții numiți, cari adesea nu cunosc limba română, Sinodul poruncește: 1., ca arhierii din Kerson, Chișinău și Podolia (cari au sub mână lor și Români), să numească în satele moldovenești numai preoți, cari cunosc limba română; 2., preoții să fie obligați, să slujească în acele sate slujba în limba română; 3., în satele unde sunt și Ruși și Moldoveni, serviciul religios să se facă în amândouă limbile. 4., să se tipărească

cărți bisericești și în românește. Dacă preotul nu cunoaște limba română și nu vrea s'o învețe, locuitorii au dreptul să ceară un altul, care să cunoască limba lor.

„Prin această hotărâre a Sinodului, Basarabia a intrat într'o nouă viață. De azi înainte limba română e oficial recunoscută ca obligatorie în biserici! Rămâne ca să fie recunoscută ca obligatorie și în școli.”

Pân'acum, precum se știe totul mergea pe rusește și în biserici și în școli. Zorile unui viitor de libertate se ivesc, ba se răvarsă deja și peste frații noștri din Basarabia.

NOUȚĂȚI

Moștenitorul de Tron al Greciei, la Curtea Română. — La Curtea regală din București e așteptat să sosească zilele astea un oaspe, care e privit mai mult decît un simplu oaspe. Moștenitorul de Tron al Greciei, Principele George, e trimis de Regele și de guvern să ducă la București marile medaliile pe care Regele Constantin le împarte bărbajilor de stat români, ca semn de mulțumită pentru felul cum au spriginit pe Grecia în jurul încheierii păcii dela București, scoțîndu-o cu așa frumos câștig în toate.

Se spune că aceasta e numai o vorbă sub care să face călătoria, în fapt Prințul grec merge cu gânduri mai departe ducătoare: să ia anume ca sigur, că în primăvară Principele se va logodi cu Elisabeta, fiica mai mare a Prințului Ferdinand, pregătindu-i astfel viitorul de Regină a Greciei, la timpul seu.

Concertul din Deva.

Intelegința Română din Deva invită la *Concertul urmat de teatru* ce se aranjază de „Reuniunea Română de cîntări din Orăștie” cu concursul tenorului Ionel Rădulescu și al muzicii militare a Regimentului 64. din Orăștie, în teatrul orașenesc din Deva, Simbătă, 21 Februarie n. 1914.

Programul Concertului stă din 8 puncte, dintre cari 5 cu cite 2 cîntări. Acompaniamentul la pian susținut de dna Victoria Dr. Erdely.

— După Concert pauză, apoi drăguța piesă teatrală „O casă veche”, jucată de dșoara Vichi Domșa, dl Ionel Rădulescu, dna Elisabeta Ciontea și dl Darius Pop.

Venitul curat e destinat în favorul bisericii române din Deva și a Reuniunii Femeilor Române din comitatul Hunedoarei. — După concert se va juca „Călușerul” și „Bătuta”, și apoi — Dans! — Biletele se află de vînzare la banca „Decebal” și seara la cassă.

Atragem de cu vreme luarea a-minte asupra acestui Concert și teatru, stărînd să fie cercetat de toată lumea românească din Deva și jur.

Logodnă. Viorica Sepetianu și Ovidiu Dante Gherman fidanțați.

Advocat nou în Ciucea. Am onoare a vă aduce la cunoștință, că mi-am deschis Cancelaria advocațială în Ciucea. Cu deosebită stimă: Dr. Teodor Giurgiu, avocat.

Șezetori literare în Deva.

Despărțămîntul Deva al „Asociațiunii” a început ținerea unui șir de șezetori literare, instructive și desfășătoare. Șezetoria a doua a fost foarte interesantă, căci directorul Despărțămîntului, dl Dr. Dobre, a invitat pe dl Gavril Todică să țină dsa, la această ședință, o conferință de popularizare a științei. Dl Todică și-a purtat cu mintea pe ascultători prin luminoasa lume de stele, vorbind de măreția dumnezeiască a acelei lumi în o limbă ușor de înțeles și de cătră oamenii laici în aceste științe și ilustrîndu-și conferința cu interesantele tilcuri ce le dă astronomiei poporul nostru, și cum poporul, în astronomia sa, nu e departe de cea a învățaților. De pildă astronomii (învățații cetitori de stele) sârbează „sărbătoarea Soarelui” în 21 Iunie, la solstițiul de vară, și tot atunci, doar cu 2-3 zile mai tirziu, prăznuește poporul nostru pe sf. Bartolomeiu, pus pe vremea cînd ajunge ziua cea mai mare lungime a sa. Și altele. — Cu viu spirit de observare, dl Todică arată greșelile astronomice ce le fac cei nepricepători la asta, în spusele și scriselile lor. Citează din poezii părți ce privesc și astronomia și arată cum de departe cad de adevărul științelor reale, cari nu-și îngăduie licențe poetice... — Dl Todică, a cărui conferință a plăcut mult și n'a fost deloc seacă ori oboșitoare, deși era științifică, ci tocmai plăcută și înviorătoare, a fost viu aplaudat și ne-am bucurat cînd ne-a făgăduit, că peste 2 săptămîni va veni iarăși la noi, avînd a ne povesti multe și frumoase lucruri despre soare.

Dl Comșulea a declamat o poezie de Coșbuc, foarte actuală, plină de avînt eroic, care arată în toată frumseța lui pe cel ce moare pentru patrie. A plăcut mult.

Dl protopop Dr. Dobre, care a deschis șezetoria cu cuvinte alese, a închis-o mulțumind celor de față și învîlîndu-i la cea viitoare.

L.

Șpioni ruși în o garnizoană ungară? Comandanțul Corpului de armată VII. de Timișoara, F. M. L. Meixner, a dat zilele astea cătră comandantii trupelor din corpul seu de armată, o îndrumare foarte bătaoară la ochi. Indrumarea spune:

— După știrile primite de comanda armatei, în timpul mai nou e plin de șpioni ruși pe tot coprinsul Impărăției. Mulți ofițeri

ruși, îmbrăcați ca cerșitori sau ca călători în treburi de negoț (voiașgiori, „vigeți”), cutreeră orașele unde avem artilerie (tunari) și cetăți cu întărituri. Comanda armatei a trimis comandai corpului (de Timișoara) lista șpionilor cari au chemarea a cerceta cetățile din cuprinsul acestui corp, — și în urmare să îndrumări, cum au se fie șpionați streinii cari s'ar părea bănuitori în ochii ofițerilor ori soldaților, pentru umblarea lor în preajma cetăților.

Cisme dela Dobrițiu, pentru armata bulgară. La societatea cismarilor din Dobrițiu a venit întrebare din partea guvernului bulgar privitor la prețul cu care ar putea pregăti și trimite în cel mai scurt timp cîteva zeci de mii de cisme pe sama armatei. — Alina folos tot dă, uite, prelinia Regelui Ferdinand pentru Unguri (doar a fost și el ofițer de husari în Ungaria), că de cismarii unguri la un pic de câștig încălțînd o parte a desculților soldați bulgari.

Altă bravură cătănească nemțască. După întimplarea dela Zabern (în Alsația), unde un ofițer neamț s'a purtat așa de sălbatec cu pacinicii și culții Francezi, — acum altă întimplare la Sablon, tot în Elveția, lîngă orașul Metz. În 30 Ian. s'a dat un concert cu muzică militară, de ziua Impăratului. La concert s'au dus și mai mulți cetățeni localnici francezi. Doi din ei vorbeau între sine în sală, firește, în limba lor, — cînd iaca numai că vine un ofițer neamț, un lăitnant, și le zice, să nu mai tulbure concertul cu vorbirea lor franțuzască. Cei doi oaspeți se uită mirați unul la altul, că așa ci-o fi avînd cu ei. Iar acela văzînd că ei mai grăiesc ceva, s'a repezit la ei zberînd: „Să vă cărați afară de aici! „Să nu ne mai tulburați concertul!” Fiindcă Francezii stăteau și nu se mișcau, — fu chemat un major, care aduse doi soldați și-i declară „arestați” pe cei doi streini. Ei ieșiră dar afară. Fură urmăriți și afară. Acolo majorul prusiac strigă pe unul:

— Ia-ți jos șapca din cap! Ori nu vezi că stai în față cu un major regal prusian?!

Și pînă Francezul n'avu răgaz a i împlini porunca sălbatică, îi trase o palmă de i sări căciula cît colo!

Apoi i-au dus la poliție, dîndu-i să i aresteze. Poliția i-a luat în samă, i-a ascultat, n'a aflat cuvînt de ce să i aresteze pe cei nedreptățiji, și i-a slobozit liberi.

Și iar e ferbere grozavă între Francezii și Nemții din Alsația Lorena, ba din țările mari vecine, Franța și Germania, pentru așa pășire brutală a armatei față de cetățenii nearmați.

O jidancă îngropată de viuă. În Sătmar e mare ferbere între Evreii de acolo, pentru următoarea întimplare: Vineria trecută la 9 ore fata de 21 de ani Balajti Maria, care era oficială la o bancă de acolo, venind spre casă, a căzut

de-odată jos în stradă, fără a mai da nici un semn de viață! Chemat doctorul orașului, a spus că fata-i moartă de-a binele, că a lovit-o guta de inimă. A fost ridicată și dusă la casa părinților, care au vestit pe preotul lor, pe rabinul evreu. Acesta venind a dat poruncă să se pregătească toate celea cât mai repede de îngropare, căci fiind familia moartei din cele ce țin aspru legea jidovească întru toate, — el trebuie să îngroape fata încă azi după prinz pe la 2 ciasuri, căci așa scrie la legea lor, că mortul să fie îngropat în o zi (24 ore) după moarte. Și fiindcă ziua următoare se începe cu ivirea celei dintii stele pe cer, ca să nu între cu moarta în ziua Sîmbetei, când nu se îngroapă, trebuie s'o îngroape încă azi, Vineri după prinz de timpuriu,

Așa au făcut. Au spălat-o repede, au îmbrăcat-o au pus-o în sicriu și au prohodit-o și au plecat cu ea. Numai nenorocita mamă plîngea și se frîngea rugîndu-se de toți să nu-i ducă încă fata la groapă, că nici nu poate să fie moartă, doar trupul ei nu e încă rece, nici șașan! Dar

paznicii legii nu i-au dat luare a-minte, au dus moarta.

Ci foarte multă vorbă s'a făcut în jurul acestei înmormîntări pripite, de au ajuns vorbele și la urechile gendarmilor, cari chemînd la ei și ascultînd pe femei care a spălat pe moarta, aceea a spus, că da, cînd i-a spălat fața, tata par'că a deschis ochii și-apoi iară i-a închis, fața ei s'a roșit de frecare, și mînile i se îndoiau, nu erau șașane!

Toate semnele arată, că aci nenorocita fată a fost îngropată de viuă. S'a pornit cercetare și pornire s'o desgroape ca să vadă de e dreaptă bănuiala asta.

= Abonații vechi, cari n'au trimis încă plata pe 1914 mai căpătă numai numărul acesta și cel viitor, apoi foaia li-se oprește!

Petreceri.

— Reuniunea Română de cîntări „Hilaria” din Oradea mare invită la Concertul urmat de dans ce-l va aranja Joi în 26 Februarie n. în sala cea mare dela „Kereskedelmi Csarnok”, cu binevoitorul concurs al doamnelor: Lucreția Dr. Pășcușiu, Lucia Dr. Zigre, nora Hosszu și al domnișoarei Delia Plopu.

Venitul curat e destinat pentru fondul „Hilariei” și „Masa Studenților Români” din Oradea mare.

— Societatea de gimnastică și sport „Șoimii” din Sibiu, invită la Petrecerea cu joc ce o aranjază Miercuri, în 11 Februarie stil nou 1914 în sala dela „Gesellschaftshaus”. Venitul curat e destinat pentru fondul societății.

— „Reuniunea meseriașilor din Mercurea” invită la producția teatrală ce o va aranja Duminică, în 26 Ianuarie v. 1914, în sala cea mare a hotelului I. Ciurugă din loc. Se joacă „Vecinătatea periculoasă” și se declamă o piesă comică.

— Petrecere cu joc aranjază „Reuniunea femeilor gr.or. din Zlatna și jur” Joi, la 30 Ianuarie v. 1914 în hotelul la Kolozvári Nándor. Venitul curat este destinat în favorul fondului Reuniunii.

Colinda în scop de binefacere. În numărul trecut am arătat ce lucru frumos s'a săvîrșit la Crăciun în comuna Bucium-Poeni, unde o ceată de tineri buni au colindat pe la vre-o 30 familii, de au adunat daruri pentru a îmbrăca copiii săraci de școală. Am scăpat a aminti, că printre cei ce au ostenit cu nobila colindă, a fost și însușitul dl învățător Nic. Prația, ceea-ce întregim prin aceasta. Iar cei cari i-au primit cu bine și au dăruit

sune potrivite pentru creștinescul scop, au fost: Nicolau Adamovici și Ioan Bărbat, preoți, cite 4 cor; Dr. Ștefan Banfi medic 6 cor. 20 fil; Ștefan Paul notar, Nic. Adamovici, contabil, George Ionuț I. Nicolae cite 5 cor; Mariți A. Macavei 4 cor; M. Sas, Nic. Prația, învățători, cite 3 cor; Al. Crișnic, I. Țiandreu, Nic. Lup cojocar, văd. Sofia Macavei I. Todor, cite 3 cor; Ioan Paul subnotar; Al. Jurca, Al. Bogdan, George Lup, Al. Lup, Veronica Corpade, Maria Țandreu I. Todor, M. Kleni, cite 2 cor; Lazar Jurca, Moise Jurca I. Ioan, cite 1 cor; Eva Lup I. biț, 40 fil. Ioan Trifa I. Simion, 20 fil, De, tot: 71 cor. 80 fil. din cari s'au ajutat cu îmbrăcăminte vre-o 25 școlari.

POȘTA REDACȚIEI

Stef But. în Toarcia. Fotografia e foarte slabă. Nu se poate face chip în foaie de pe ea. Numai de pe fotografiile bune iese chipul curat.

Traian Fl. în Șiria. Versurile dtele arată o inimă frumoasă românească, dar nu le putem pune în foaie, fiind prea aspre. Ai avea val pentru ele.

Ioan Griga, Buduș, — și altora. Nu ne cereți cărți pe credit, că noi nu avem cărți de vânzare, le are numai „Librăria” (prăvălia vinzătoare de cărți). Iar librăria nu trimite cărți de așteptare nimănui. Ați aflat orșetul în catalog, trimiteți banii la „Librărie” și ve via cărțile, altfel nu.

I. Vulcu, Cleveland (Am). Nu ne-ai vestit despre mutarea în alt oraș, așa foaia ți-a mers regulat la adresa veche. Acum îți vine aci.

„INSOȚIEREA DE CREDIT IN PALOȘ”

CONVOCARE

Membrii „Insoțirii de credit în Paloș” sunt invitați prin aceasta, în conformitate cu §. 20 din statute, la a

VI-a adunare generală ordinară,

care se va ținea în Paloș, în 12 Februarie n., respective în caz că nu se adună membrii îndeajuns pentru a putea aduce decizii valide, atunci se va ținea în 15 Februarie n. a. c., la 2 ore p. m., în școala confesională, cu următoarea

ORDINE DE ZI:

1. Raportul direcțiunii și bilanțul anului de gestiune 1913.
2. Raportul comitetului de supraveghiere.
3. Distribuția profitului net realizat.
4. Alegerea unui membru în comitetul de supraveghiere.
5. Eventuale propuneri.

Paloș, 20 Ianuarie 1914.

DIRECȚIUNEA

Active—Vagyon.	BILANȚ la 21 Decembrie 1913 — MÉRLEG-SZÁMLA 1913. december 31-én.	Pasiva—Teher.	
Cassa în numărar — Kézpénzkészlet	K 4394'46	Cvete vărsate — Befolyt üzletrészek	K 5421'—
Bon la alte bănci — Betét más bankoknál	„ 5349'31	Fondul de rezervă — Tartalékalap	„ 4200'—
Escont — Leszámitolt váltók	„ 132928'—	Depuneri spre fructificare — Takarékbetétek	„ 40266'10
Împrumuturi pe obligațiuni — Kötvénykölcsönök	„ 15980'—	Împrumuturi proprii — Saját kölcsönök	„ 138684'—
Mobiliar — Felszerelések	„ 250'—	Creditori — Hitelezők	„ 536'97
Moară — Malom	„ 16000'—	Interese tranzitoare — Átmeneti kamatok	„ 3600'—
Mașini agricole — Gazdasági gépek	„ 11000'—	Profit net — Tiszta nyereség	„ 439'20
Cumpăna — Hidmérleg	„ 1400'—		
Cereale — Gabona	„ 2305'50		
Interese restante — Átmeneti hátralékos kamatok	„ 1110'—		
Inter. transit. de impr. propri — Átm. saját kölcs. utáni kam.	„ 2430'—		
	193147'27		193147'27

Debit — Tartozik.	Contul PERDERE și PROFIT — VESZTESEG- és NYERESÉG-számla.	Crédit — Követel.
Inter. de depuneri — Takarékbetétek kamatok K 2369'95	Interese de escont — Leszámitolási kamatok	K 12214 60
Int. după impr. proprii — Saját kölcs. utáni kam. „ 10819'38	Inter. dela imprum. pe oblig. — Kötvénykölcsönök kamat „ 1730'70	„ 1528'07
Spese: — Költségek:	Venite de moară — Malom utáni jövedelem „ 356'—	„ 300'—
Salare — Fizetések	Venite dela cereale — Gabona utáni jövedelem	„ 57'50
Relut de cvartir — Lakbérletmény	Venite dela cumpăna — Hidmérleg utáni jövedelem	„ 665'69
Chirie — Házbér	Proviziuni — Jutalékok	
Spese de cancelari, încălzit, luminat, etc. —		
Irodai költs., fűtés, világítás, stb.		
Porto — Postai költség		
Dare: directă și arunc. — Adó: egyenes és pótdadó K 384'93		
10% după int. de dep. — 10% betéti kam. után „ 210'17		
Profit net — Tiszta nyereség		
		K 16852'56

Palos, 31 Decembrie 1913. — Pálos, 1913. december 31.

Emil T. Gheaja m. p., preș. — elnök.

Andrieu Samoilă m. p., cassar — pénztárnok.

Ilie Mafteiu p. m., contabil — könyvelő.

DIRECȚIUNEA: — AZ IGAZGATÓSÁG:

Atanasie Grapă m. p., vice-preș.

Mafteiu Rusu m. p.

Ioan Ardelea m. p.

George Iambor m. p.

Am cenzurat conturile prezente și le-am aflat în ordine și conșonanță cu registrele principale și auxiliare. Jelen számlákat megvizsgáltuk és azok rendben és fő és segéd könyvekkel összhangzóknak találtuk.

Palos, în 20 Ianuarie 1914. — Pálos, január hó 20-án.

Comitetul de supraveghiere: — A felügyelőbizottság:

Gavrilă Babeș m. p.

Leonte Ardelea m. p.

George Neder m. p.

Ioan Andrei m. p.

Gligorie Forsea

Nicolae Mărian m. p.

Ioan Vocilă m. p.

Nicolae Stan m. p.

„CUGIEREANA“, institut de credit și economii în Cugir.

CONVOCARE

Domnii acționari ai Institutului de credit și economii „CUGIEREANA“, sunt invitați la a

XII-a adunare generală ordinară,

care să va ține la 1 MARTIE st. n. a. c., la 10 ore a. m., în localul institutului.

OBIECȚELE:

1. Exmiterea unei comisiuni de 3 membri pentru constatarea membrilor prezenți și a plenipotențelor.
2. Raportul direcțiunii despre starea întreprinderii și rezultatul gestiunii anului 1913, precum și raportul comitetului de supraveghiere.
3. Deciziunea asupra comptului anual, pe baza raportului comite-

tului de supraveghiere; darea absoluturului și deciziunea asupra împărțirii profitului curat.

4. Alegerea alor 3 membri în direcțiune, pe un period de 3 ani.
5. Alegerea a 2 membri pentru verificarea procesului verbal.

În lipsa membrilor recerși, adunarea, în sensul §. 14, se va ține în 15 Martie n. a. c., la locul și timpul indicat.

Domnii acționari, cari voesc a participa la adunare prin plenipotențiași, sunt rugași a-și depune documentele de plenipotență la casa institutului, cel mult până în 28 Febr., respective 14 Martie st. n. 1914.

Cugir, la 4 Ianuarie 1914.

Constantin Olariu,
președinte.

Procopiu Herlea,
dir.-exec.

Active. — Vagyon.

Contul Bilanțului. — Mérleg-számla.

Pasive. — Teher.

	K	f.		K	f.
Cassa în număr Késszépénz	4013	13	Capital social 1000 acții à 100 cor. Részvénylőke 1000 drb 100 K részv.	100000	—
Cambii escomptate Leszámitolt váltók	368259	—	Fond de rezervă Tartalékalap	51450	—
Cambii cu acoperire hipotecară Váltók jelzálogfedezettel	59521	—	Fond special de rezervă Külön tartalékalap	8400	—
Împrumuturi hipotecare Jelzálog-kölcsön	1114	—	Fond de clădire Építésialap	5850	—
Împrumuturi pe obligațiuni Kötvény kölcsön	4491	90	Fond de penziuni Nyugdíjalap	2300	—
Diverse conturi debitoare Különféle adósok számla	1393	—	Fond cultural Közművelődésialap	2800	—
Acții Részvények	1000	—	Depuneri spre fructificare Takarék betétek	186824	45
Mobilier Felszerelés	400	—	Reescompt Visszleszámitolt váltók	59944	—
			Interese anticipate Átmeneti kamatok	6974	—
			Creditori Hitelezők	613	46
			Profit curat — Tiszta nyereség	15036	12
	440192	03		440192	03

ntate. — Bevételek. Contul Profitului și al Perderilor. — Nyereség- és veszteség-számla. Eszite. — Kiadások.

	K	f.		K	f.
Interese de depuneri — Betéti kamatok	9746	28	Interese Escompt Leszámitolási kamatok	37957	82
Interese de reescompt Visszleszámitolási kamatok	7118	28	Interese camb. cu acop. hipot. Jelzáloggal fed. vált. kam.	4461	53
Interese fondului de rezervă Tartalékalap kamatok	3274	11	Interese hipotecare Jelzálogi kamatok	190	57
Salare — Fizetések	5232	—	Interese Obligațiuni Kötvény kamatok	593	14
Chirie — Lakbér	400	—	Diverse Különféle	3794	—
Spese diverse — Különféle kiadások	1039	77			
Contribuțiune — Adó	4022	19			
Contrib. 10% inter. dep. Betétek utáni adó 10%	974	63			
Amort. mobilier. — Felszerelési törlesztés	100	—			
Competință de timbru — Bélyeg illeték	53	68			
Profit curat — Tiszta nyereség	15036	12			
	46997	06		46997	06

Cugir, la 31 Decembrie 1913.

Procopiu Herlea m. p.
director-executiv.

George Băluțiu m. p.,
contabil.

DIRECȚIUNEA: — AZ IGAZGATÓSÁG:

C. Olariu m. p., I. Dreghiciu m. p., I. Băluțiu m. p., Traian Lupea m. p., I. Lupuțiu m. p., M. Olariu m. p., Av. Oltean m. p., I. Herlea I. N. m. p., I. Stănescu m. p., G. Muntean m. p.,
președinte.

Subsemnatul comitet de supraveghiere am examinat conturile prezente și le am aflat în deplină regulă și în consonanță cu registrele institutului. Alôlirt telügyelőbizottság ezen számlákat megvizsgáltuk és összehasonlítván azt az intézet könyveivel, helyesnek és megegyezőnek találta.

Cugir, la 3 Ianuarie 1914.

Simion Oltean m. p.

Teodor Crișan m. p., președinte.

Vasilie Motoșca m. p.

Ioan Moldovan m. p.
revizor expert al „Solidarității“.

Procopiu Herlea